

Claus Rønlevs bibliotek

Denne søgbare PDF-fil er downloadet fra min personlige hjemmeside www.ronlev.dk.

Digitaliseret efter aftale med Selskabet for Danmarks Kirkehistorie. PDF-filen er kun til ikke kommercielt brug.

Besøg www.ronlev.dk. Måske er der andre af mine mange tusinde artikler og scannede bøger, der har interesse.

Mange venlige hilsener

Claus Rønlev

KIRKEHISTORISKE SAMLINGER,

TREDIE RÆKKE,

UDGIVNE AF

SELSKABET FOR DANMARKS KIRKEHISTORIE

VED

HOLGER FR. RØRDAM,

Dr. phil., Sognepræst.

SJETTE BIND.

KJØBENHAVN.

I KOMMISSION HOS UNIV. BOGHANDL. G. E. C. GAD.

THIELES BOGTRYKKERI.

1887—89.

Mag. Peder Thøgersen i Randers

og hans Søn, M. Thøger Pedersen.

Ved **Holger Fr. Rørdam.**

Paa den første af de i Overskriften nævnte Mænd er Opmærksomheden i den sidste Tid bleven henledet ved Bibliothekar S. Birket Smiths for Universitetsjubilæets danske Samfund besørgede smukke Udgaver af »Tobiæ Komædie« og »Comoedia de mundo et paupere«. Disse Stykker ere nemlig opbevarede i et Haandskrift, der indeholder dramatiske Sager, hvoraf i det mindste en Del er bleven opført af Disciple i Randers i de to Aar, M. Peder Thøgersen forestod Latinskolen her, og i hvis Affattelse og Bearbejdelse han vistnok har haft en ikke ringe Anpart. Da jeg derfor i det samme Haandskrift (Kallske Saml. 98 Fol.), som gjemmer Nic. Brorsons foranstaaende Biografi, traf Efterretninger om de to Randers-Præster, M. Peder Thøgersen og hans Søn M. Thøger Pedersen, og det saadanne, der aabenbart stamme fra autobiografiske Antegnelser af de to nævnte Mænd, og da disse Efterretninger ikke hidtil ere litterært benyttede, mente jeg det Umagen værd at medtage dem.

Et Skrift, som Peder Thøgersen ¹⁾ udgav i Leiden 1603, og som skal omtales nedenfor, giver ved den

¹⁾ Naar han hos Hundrup, Lærerstanden ved Randers lærde Skole, S. 7, kaldes Peder Thøgersen Lassen, da har det sidste Navn

deri indeholdte Dedication Anledning til den rimelige Formodning, at han har gaaet i Skole i Viborg under den bekendte Skolemand M. Villads Nielsen Brøns, om hvem der i Kirkehist. Saml. 3. R. IV, 481 ff. er meddelt Efterretninger, og senere i Gymnasiet i Hamborg under Rektor M. Paul Sperling. Den Gisning ligger da ogsaa nær, at han i Hamborg har modtaget Impulser i Retning af sin senere dramatiske Interesse og Virksomhed. Formodningen om, at han har gaaet i Skole i Hamborg, finder jeg desuden stadfæstet ved, at han senere sendte sin Søn, den nedenanførte Thøger Pedersen, sammesteds hen, da deraf formentlig fremgaar, at han har fundet Opholdet paa hint Sted i særlig Grad udviklende for Aanden, og derfor har ønsket, at Sønnen skulde have Del i det samme gode, som han selv i sine unge Aar havde nydt.

1.

Anno 1577 den 6. Aug. mellem 11 og 12 slet om Natten er hæderlig og højlærde Mand, M. Peder Thøgersen, forrige Sognepræst til S. Mortens Kirke og Herredsprovst udi Støvring Herred, født udi Randers af ærlige, ægte og fornemme Forældre. Hans sl. Fader var hæderlig og højlærde Mand, M. Thøger Lassen, forrige Sognepræst i Randers og ordinarie Provst udi Nør-Hald Herred og Støvring Herred udi mange Aar. Sal. Mag. Thøgers Fader var ærlig og velagte og forstandige Mand Laurits Thøgersen, fordum Raadmand og Borger i Randers; hans Farfader var Thøger Nielsen, Borger og drabelig Handteringsmand sammesteds; hans Moders Fader var Peder Jensen, Raadmand og Borger sammesteds; hans Moders Farfader var Jens Jensen, Borger ibid. [Her er en større Lacune, der maa antages at have indeholdt

næppe nogen tilforladelig Hjemmel. Hans Fader hed derimod M. Thøger Lassen.

Efterretninger om Peder Thøgersens Skolegang i Viborg og Hamborg samt Studering ved Kjøbenhavns Universitet] . . . der han begav sig derfra baade med privati Præceptoris, clariss. et doctiss. viri Dn. Doct. Finchii, Testimonio et Academiae korteligen orneret, som de endnu udvise, daterede udi Kjøbenhavn 1607 d. 29. Decembris ¹⁾).

1602 haver den sal. Mand videre og derude [at] forfremme sig udi sin Studering begivet sig til [Holland] paa den berømte høje Skole, Leiden ²⁾), hvor han haver continueret sine Studia udi 2 Aar; og den Tid, han var der, da disserterede han tvende Gange:

1. de natura Logices, sub clar. D. Murdisonio ³⁾).

2. de summo hominis bono, sub D. Petro Berto; og haver han taget fra sine præceptoribus Leidensibus

¹⁾ Disse Testimonier har han altsaa først taget, efter at han var kaldet til Sognepræst (se ndf.).

²⁾ Af Personalthist. Tidsskrift II, 109, ses, at han blev immatrikuleret her 12. Juni 1602. Men Aldersangivelsen i Matriklen (20 Aar) kan ikke være rigtig.

³⁾ Den fuldstændige Titel til dette Skrift er:

Theses Philosophicæ de Natura Logices, quas sub tutela et moderamine clarissimi viri acutissimique Philosophi, Dn. M. Johannis Murdisoni, Philosophiæ Naturalis in celebri Lugdunensium apud Batavos Academia Professoris dignissimi, animi et exercitii gratia publice proponit Petrus Theocari Rhandrusiensis Cimber. Prid. Cal. Junij. Ludg. Bat. 1603. 4to.

Skriftet er af Forf. tilegnet hans Fader, M. Theocarus Laurentii, Sognepræst ved S. Mortens Kirke i Randers, M. Jakob Jensen, Præst ved »Templum Regium« i Randers og Forf.s »Affinis« (Svoger), Petrus Laurentii, Borgmester smst. og Forf.s Farbroder, Dr. Thomas Fincke, Professor i Medicinen ved Kjøbenhavns Universitet. M. Johannes Murdisonius, Prof. ved Univ. i Leiden, M. Paul Sperling, Rektor ved Hamborg Skole, samt M. Vilhadus Nicolai, Rektor (Gymnasiarcha) ved Viborg Skole — sine Lærere, Velyndere og Herrer, vel fortjente af hans Studeringers Fremme — som en Førstegrøde af samme. .

Det andet akademiske Prøveskrift, som Peder Thøgersen udgav i Leiden, har jeg ikke fundet, men derimod (i Hjelmstjernes Samling) følgende Bryllupsdigt:

saa vel som af *Academia sine honorifica Testimonia*, Anno 1603 og 1604.

Ao. 1604 d. 4. Maj er han dragen til Friesland til Franecker, og der haver han continueret sine *Studia* en Tid lang, og des midlertid han haver været der, har han disputeret tvende Gange in summo *Templo Academico sub clariss. et doctiss. Henrico de Veno*:

1. de *Anima rationali et illius facultatibus*;
2. de *habitibus intellectus, pro gradu Magisterii, sub eodem clar. et doct. Henr. de Veno*.

Der han havde saa disputeret og taget derfra sine *honesta et honorifica Testimonia*, begav han [sig] derfra til sit Fædreland Jylland¹⁾, fandt sin kjære Fader og andre gode Venner ved Helbred og Sundhed, og saa var hjemme uden Bestilling en 5 Ugers Tid. Siden Aar 1605 d. 11. Decbr. da blev han lovlig kaldet til Skolemester udi Randers Skole. Udi des imellem Tid da agerede han med og ved sine *Discipulos* og *Hypodidascalos* trende Komedier Ao. 1606 d. 5. 6. 7. Maji²⁾:

1. *Verdens Komædie og Spil*³⁾;
2. *Abigaels, om Nabal og Abigael*;
3. *Aululariam Plauti, et superflue Comædiam Niding*.

Ao. 1607 d. 2. Decbr. da blev han fra Skolemester til det hellige *Ministerium* [forfremmet og] af sal. ærlig og

Honorato ac solenni exordio sacri optatique conjugij omni virtutum genere præstantis Juvenis Christiani Nicolai, amplissimi prudentissimi Viri Nicolai Laurentii, inclytæ olim Rhandrusiensium Reipublicæ civis, dignissimi filij, sponsi, cum honestissima lectissimaque virgine Maria, consultissimi & prudentissimi viri, Dn. Lavrentii Snors, eiusdem Reipublicæ Senatoris primarij, filia, sponsa, consecratæ a Petro Theocari Rhandrusiensi. Lugd. Bat. 1603. (4 Blade i 4to).

¹⁾ Over Linjen staar her i Hdskr. Aarstallet 1604, hvilket sikkert er en Fejlskrift for 1605.

²⁾ Jvfr. *Tobiæ Komædie* udg. for Univ.-Jubilæets danske Samfund af S. Birket Smith, S. I flg.

³⁾ Sikkert det Stykke, som ellers kaldes: *De mundo et paupere*.

velbyrdige Eske Brock til Estrup, Kgl. Maj.s Befalingsmand paa Dronningborg og Danmarks Riges Raad, samt Borgmester og Raadet kaldet til Sognepræst til S. Mortens Kirke i Randers. Men efterdi der var ingen ordinarie Rector Scholæ designeret paa den Tid, da formedelst deres Intercessions Skyld læste han privatim et publice for Ungdommen udi Skolen til den 24. Januar 1608, paa hvilken Dag han udi mange hæderlige og høj lærde Mænds Nærværelse, besynderlig hæderlige og høj lærde Mester Jens Gødesens Præsens, resignerede sit Officium og publice perorerede memoriter de dicto: Nosce te ipsum.

Ao. 1608 d. 3. Febr., der han var approberet efter [nogen] lang Discours med Bispen og andre lærde Mænd udi Aarhus¹⁾, fremdeles efter Ostentation [af det], som hans Testimonia udviste, da prædikede han udi Domkirken udi Aarhus, og anden Dagen derefter d. 4. Febr. blev ordineret af hæderlig Mand, M. Jens Gødesen, til sit Kald. Den 20. Martii 1608 da sang han første Messe udi S. Mortens Kirke og gjorde Tjeneste med Børnedaab og andre Cereemonier, som paa den Tid var at bestille udi Kirken.

Ao. 1608 d. 16. Octobr. da stod hans Bryllup paa Randers Raadhus²⁾.

Ao. 1609 d. 3. Aug blev hans Søn Thøger Pedersen født, og døbt d. 6. Aug.

Ao. 1610 d. 3. Octobr. blev en Datter Mette Pedersdatter [født] og døbt d. 5. dito.

Ao. 1612 d. 18. Aug. nok en Datter, Gertrud.

Ao. 1617 Dom. Exaudi en Søn, Niels; han døde 1629 d. 3. Septbr. af Pest og blev begravet i Helliggeistes³⁾ af M. Oluf Vind.

¹⁾ Jvfr. Kirkehist. Saml. 3. R. II, 747.

²⁾ Med Anne Povlsdatter. Naar Hundrup og Wiberg omtale, at M. Peder Thøgersen har været en Gang tidligere gift, beror det sikkert paa en Vildfarelse.

³⁾ Paa Grund af Fjendernes Indfald vare Forældrene flygtede fra Randers.

Hvad den sal. Mands Embede er anlangende, da haver [han] dette med al Flid og Troskab forvaltet, saasom alle vitterligt er. Udi hans Ægteskab haver han haft stort Kors, mange Sygdomme og større Svaghed; men dem haver han baaret taalmodelig¹⁾.

2.

Curta Vitæ meæ descriptio,

som jeg selver haver antegnet med min egen Haand den 7. Febr. 1639, paa det jeg altid kunde tænke paa Døden, christelig leve og saligen dø for J. C. Navns Skyld, og mine Venner efter min Afsked kunde have nogen Underretning om mit Livs Indgang, Fremgang og Udgang af denne Verden.

Ao. 1609 den 3. Augusti blev Thøger Pedersen født udi Randers af ærlige og fornemme Forældre, og den 6. Aug. er han bleven døbt. Hans Fader var s. M. Peder Thøgersen, Sognepræst til S. Mortens Kirke udi Randers og Provst i Støvring Herred. Hans Moder dydige og gudfrygtige Kvinde Anne Povlsdatter. Udi hans Fædreneskole haver han militeret, indtil han var 15 Aar.

Ao. 1624, 11. Octob. er han bleven forsendt af hans kjære Forældre til Hamborg Skole, hvor han var 4 ganske Aar, og derfra fik han rigtigt Testimonium.

Ao. 1628 efter S. Michelsdag begav han sig til Skibs fra Hamborg til Kjøbenhavns Universitet, besøgte strax sine Forældre udi deres Exilio²⁾, gik flux (!) den 2. Febr. 1629, haver deponeret udi Kjøbenhavn og blev indtagen i Studenters Tal. Derefter fik han strax Kost udi Klosteret og fri Kammer udi Regensen. Men der Pesten grasserede dette samme Aar udi Kjøbenhavn, blev han og

¹⁾ Hos Hundrup, Lærerstanden ved Randers Skole, S. 7, findes Indskrifterne paa hans Gravsten aftrykte.

²⁾ Under den kejserlige Krig bortflygtede mange Familier fra Jylland.

noget syg, og derefter begav sig til sine Forældre, hvor han opholdt sig en ganske kort Tid.

Ao. 1629 begav han sig til Universitetet Franecker udi Friesland og til Groningen, hvor han blev og continuerede sin Studering paa halvanden Aars Tid.

Ao. 1631 efter Paaske haver han begivet sig at peregrinere udi England, Frankrig og er siden kommen til det vidtberømte Universitet Strasborg, og haver der sin Studering continueret paa et Aars Tid, og haver haft sin Disk og Kammer hos D. Isacum Frøreisenium, S. S. Theol. Doctorem et Professorem, hvor han publice og privatim disputerede. Fik og derfra sit rigtige Testimonium. Derefter begav han sig derfra, rejste neder ad Tydskland igjennem Spiir, Frankfurt, Erfurt, Leipzig, Magdeborg, Lyneborg og Hamborg, hvilke Steder han mere peregrinantium perlustrerede og talte med fornemme Mænd, som der fandtes. Begav sig strax igjen til Kjøbenhavns Universitet, fik sit Hospitium hos hæderlig og højlærd Mand, D. Casparum Brochmand, og subjicerede sig flux Examini Theologorum, hvor han sit Testimonium et doctrinæ et vitæ bekom.

Ao. 1633 er han bleven inviteret til Magisterii Grad af M. Hans Resen, Logic. et Metaphys. Professore, p. t. Decano, hvortil hans Skolemester J. Brochmand hannem formanede. Efter saadan [den] gode Mands Formaning haver han sig understandet Gradum Magisterii at annamme, efter han paa 2 Dages Tid med andre smukke Mænd af Professoribus er bleven examineret. Efter saadant var sket, tog han sit publicum testimonium fra Kjøbenhavn og begav sig hjem til sine Forældre og der øvede sig udi Prædiken og succederede sin s. Fader, som var meget skrøbelig.

Ao. 1634 den 15. Julii, efter at hans s. Fader ved den timelig Død var borttrykket fra dette elendige Liv og til det evige Liv og Salighed, er han bleven kaldet til en Sognepræst til S. Mortens Kirke udi Randers udi hans Faders Sted af Borgmester og Raad og det ganske hæder-

lige Borgerskab; den 1. Aug. er han bleven ordineret til Præst af hæd. og højl. Mand, D. Morten Madsen, Superintendent over Aarhus Stift. Den 17. Aug., Dom. 11. Trin. sang han første Messe udi Jesu Navn.

Ao. 1635 blev han constitueret Provst over Støvring Herred.

Ao. 1640 den 29. Decemb. drog hans kjære Moder, Anne Povlsdatter, med hans og gode Venners Raad og Samtykke udi Jesu Navn til Aarhus til hæderlig og højlærd Mand, D. Morten Madsen, Superintendent over Aarhus Stift, og bad om hans kjære Datter, ærlig og gudfrygtige Pige Kirsten Mortensdatter, hun maatte gives hannem til en Ægtestalbroder. Gud give dette maatte ske Guds Navn til Ære og hannem til Glæde og Gode for Jesu Navns Skyld! Efter Bøn og Paakaldelse til den allerhøjeste Gud og Forældres og gode Venners Raad og Samtykke paa begge Siderne er udi Guds Navn deres Trolovelse standen udi Aarhus den 2. Martii 1641.

Ao. 1642 den 26. Julii stod M. Thøger Pedersens Bryllup udi Aarhus med ærlig Pige, Kirstine Mortensdatter, udi en folkerig Forsamling af ædel og uædel. Søndagen derefter blev hun hjemført. Hun og hendes Venner er med god Tractement accepteret. Gud give Naade og Velsignelse til deres Ægteskab, at det maatte ske Guds Navn til Ære og dennem til Velfærd og Salighed!

Herved har hans Kone skrevet:

Og var vi saa kun sammen udi en ti Aars Tid, og velsignede Gud os med 5 Børn, to Sønner og tre Døtre; og den ældste var i sit sjette og den mindste fjorten Dage, [da] Gud kaldte deres gode og fromme salig Fader. Elskede mig og dem, næst Gud, over [alt].
